

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра політології та філософії

Дипломна робота
магістра
з теми: **“ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ
МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ”**

Виконала:
студентка 2 курсу Р1-М22 групи
спеціальності 052 Політологія
денної форми навчання
ГОРБАЧОВА Катерина

Керівник:
Віннічук О. В.,
кандидат політичних наук, доцент,
завідувач кафедри політології та
філософії

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ.....	10
1.1. Поняття та сутність молодіжної політики.....	10
1.2. Основні аспекти та принципи реалізації молодіжної політики.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД.....	27
2.1. Європейські моделі молодіжної політики: особливості впровадження.....	27
2.2. Механізми реалізації молодіжної політики в Україні: історична ретроспектива.....	45
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ.....	59
3.1. Інноваційні підходи щодо вдосконалення молодіжної політики в Україні.....	59
3.2. Стратегічні напрямки розвитку державної політики України щодо молоді.....	69
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ.....	83

ВСТУП

Формування та розвиток сучасного громадянського суспільства, участь України в інтеграційних процесах світового та європейського співтовариства створюють сприятливі умови для ефективного використання потенціалу молоді, її знань, умінь та навичок для забезпечення сталого розвитку країни. Перспективи розвитку будь-якого суспільства тісно пов'язані саме з молоддю. Сучасна соціально-політична ситуація в Україні робить процес залучення молоді до вирішення проблем забезпечення стабільного національного, регіонального та місцевого розвитку надзвичайно важливим.

На сьогоднішній день існує проблема недостатньої ефективності та результативності державної молодіжної політики, що обумовлює потреби визначення соціальних норм та стандартів здійснення цієї політики, застосування сучасних інноваційних підходів у реалізації завдань цього пріоритетного та специфічного напрямку діяльності держави. Особливої актуальності набуває питання використання світового та європейського досвіду в забезпеченні умов соціального становлення та розвитку молоді в Україні.

Слід зазначити, що ефективні механізми державної молодіжної політики здатні втілювати в життя важливі суспільні завдання формування та реалізації демократичного політичного процесу, впливати на розвиток потенціалу молоді, з точки зору участі у виборчих кампаніях, висування молодих політичних лідерів, громадської активності в публічній політиці. Дослідження механізмів державної молодіжної політики України, аналіз еволюції та визначення тенденцій її розвитку виступає актуальним напрямком сучасних політологічних досліджень.

Можливості та перспективи демократичного розвитку визначаються належним вихованням, високим рівнем освіти молоді, що здатне забезпечити оптимальний результат суспільного розвитку. У той же час, у процесі сучасних політичних трансформацій, які змінюють традиційні форми функціонування політичних інституцій, з'являються нові виклики для державної молодіжної

політики. Особливо це стосується країн, у яких демократія ще не стала консолідованою, тобто у перехідних суспільствах, до яких відносять і Україну. Дослідження механізмів сучасної державної молодіжної політики нашої держави набуває особливої важливості у зв'язку із такими внутрішньополітичними та зовнішньополітичними процесами, як демократична консолідація суспільства, глобалізація, європейська інтеграція тощо. Сама ж державна молодіжна політика є ефективним механізмом визначення місця та ролі молодого покоління у цих процесах.

Незважаючи на чималу кількість досліджень щодо питань державної молодіжної політики, напрямки підвищення її ефективності досі недостатньо вивчені. Важливість та роль молоді у державному управлінні та демократичних змінах вимагає більш детального розгляду участі цієї групи людей у підготовці, прийнятті, реалізації управлінських рішень. Необхідно більш ретельно проаналізувати трансформаційні процеси молодіжної політики в Українській державі.

Метою дослідження є аналіз розвитку молодіжної політики України в умовах трансформаційних змін.

Під час написання роботи було поставлено декілька ключових **завдань**, які дозволять більш детально проаналізувати зміст цього дослідження:

- розкрити сутність поняття молодіжної політики;
- дослідити основні принципи реалізації молодіжної політики;
- проаналізувати особливості впровадження європейських моделей здійснення молодіжної політики;
- розглянути основні механізми реалізації молодіжної політики в Україні;
- проаналізувати інноваційні підходи щодо вдосконалення молодіжної політики;
- охарактеризувати стратегічні напрямки реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Об'єктом дослідження є державна молодіжна політика.

Предметом дослідження є особливості реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження складають як загальнонаукові, так і спеціальні політологічні методи. Використані загальнонаукові методи базуються на принципах об'єктивності та узагальнення.

Використання структурно-функціонального аналізу дозволило дослідити основні механізми реалізації державної молодіжної політики в Україні. За допомогою системного аналізу охарактеризовано особливості функціонування системи державного управління у сфері молодіжної політики та особливості її реалізації в умовах трансформації. Метод історичного аналізу дозволив простежити еволюцію державної молодіжної політики в Україні.

Слід також відзначити додаткові методи, завдяки яким було отримано важливі наукові результати. Зокрема формально-юридичний метод застосовано для аналізу нормативно-правової бази державної молодіжної політики; компаративістський – для порівняння механізмів державної молодіжної політики на різних історичних етапах. Базуючись на аналізі основних сучасних теоретичних розробок вітчизняних та зарубіжних дослідників, було окреслено авторське бачення реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Наукова новизна. Кваліфікаційна робота є комплексним теоретико-прикладним аналізом державної молодіжної політики в Україні.

У дослідженні ґрунтовно розкрито особливості реалізації молодіжної політики України та здійснено порівняльний аналіз з європейськими моделями розвитку. Внесок автора у новизну наукового дослідження полягає у напрацюванні стратегічних векторів розвитку державної молодіжної політики України. Розкрито інноваційні підходи щодо вдосконалення молодіжної політики в умовах російсько-української війни.

Практичне значення роботи. Дослідження механізмів реалізації сучасної державної молодіжної політики України, її особливостей та складових можуть бути використані у науково-теоретичній та інформаційно-аналітичній

роботі щодо проблем взаємодії органів державної влади, інституцій громадянського суспільства та представників мас-медіа. Окремі положення можуть використовуватись при розробці та впровадженні програм з удосконалення державної молодіжної політики, раціональній взаємодії влади та молоді, демократизації діяльності молодіжних організацій.

Матеріали дослідження можуть бути використанні у навчальному процесі при підготовці студентами до практичних та семінарських занять з таких дисциплін як “Соціально-політичні студії”, “Соціологія”, “Теорія і практика державного управління” тощо. Також результати дослідження можуть бути використані під час організації та проведення науково-популярних заходів на регіональному та загальнодержавному рівні щодо вирішення проблем підвищення політичної активності молодого покоління, раціоналізації участі молоді у політичному житті.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були апробовані під час наукової конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2022-2023 навчальному році (м. Кам’янець-Подільський, 4 квітня 2023 р.)

Публікації. Оpubліковано статтю на тему: “Особливості розвитку молодіжної політики в умовах російсько-української війни”. Філософ-і-Я: наукові розвідки студентів Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : наук. журнал / гол. ред. А.В. Найчук. Кам’янець-Подільський : Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Випуск 7.С.9-13

Джерельна база. У контексті досліджуваної теми були використані роботи вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема це праці: Балакірева О., О. Яременко “Молодь України у дзеркалі соціології” [3], Безпалько О. В. “Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи” [4], Бородін Є. І. Загальні засади державної молодіжної політики в Україні [7], Бородін С., Борисова Ю., Літвінова Н. “Сучасний європейський досвід формування та реалізації

молодіжної політики” [10], Гавловська А. О. “Етапи та елементи молодіжної політики: теоретично-прикладний вимір” [13], Головатий М.Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення [16], Головенько В. А. “Український молодіжний рух у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз основних періодів” [19], Коваль Г. В. “Розвиток державної молодіжної політики: теорія, методологія, механізми реалізації” [39], Кожушко Н. І. “Обґрунтування моделі державної молодіжної політики в умовах розширення транскордонного співробітництва України” [42], Краснопольська Т. М. “Європейські моделі молодіжної політики та перспективи для України” [45], Куцоконь М. П. “Молодіжне підприємництво та активізація суб'єктивного підприємницького потенціалу молоді” [47], “Молодь в Україні. Дослідження молодіжного сектора: проблеми та перспективи” [55], Мотречко В. В. “Молодь як суб'єкт державотворчих процесів: теоретичні засади” [56], Найдич М. “Інституціоналізація молодіжної політики України” [58], Панасюк В. М. “Конституційно-правові засади реалізації державної молодіжної політики в Україні” [62], Сторожук Р. П. “Молодіжна політика в Україні на шляху до євроінтеграції” [82], Цветков В., Горбатенко В. “Демократія – Управління – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства” [85], Шарий В. І. “Системи місцевого самоврядування зарубіжних країн” [88], Шуст Н. Б. “Інноваційна діяльність молоді: сутність, структура, функції” [90] та ін.

Актуальною для нашого дослідження є праця українського дослідника Бородіна Є. “Загальні засади державної молодіжної політики в Україні”. У роботі аналізуються державна молодіжна політика в Україні, молодіжне законодавство та парламентські слухання про становище молоді в Україні, органи управління у сфері соціального становлення та розвитку молоді, державні молодіжні програми в Україні.

Цікавою для нашого дослідження є спільна робота українських дослідників Бородіна С., Борисової Ю., Літвінової Н. “Сучасний європейський досвід формування та реалізації молодіжної політики”. В праці висвітлюються законодавчі засади та інституційна будова молодіжної політики європейських

країн, концептуальні положення основних програмних документів, що регламентують її впровадження на сучасному етапі, а також розглянуто моделі та досвід практичної діяльності стосовно державної підтримки молодих громадян країн-членів Європейського Союзу.

Також слід звернути увагу на роботу Головатого М. Ф. “Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення”. Вона присвячена аналізу актуальних питань молодіжної політики та молодіжної роботи в Україні. Розглядаються підходи до розвитку державної молодіжної політики, молодіжної роботи, підходи до залучення громадського сектору до молодіжної роботи.

Особливої уваги потребує монографія українського дослідника Ковалю Г. “Розвиток державної молодіжної політики: теорія, методологія, механізми реалізації”. У роботі досліджено теоретичні засади та сутність державної молодіжної політики на сучасному етапі. Окреслено загальну методологію аналізу державної політики. Проаналізовано принципи молодіжної політики на різних рівнях її функціонування. Визначено основні завдання державної молодіжної політики. Обґрунтовано правові та інституційні засади державної молодіжної політики. Досліджено сучасний стан реалізації державної молодіжної політики та її актуальні проблеми. Розкрито особливості міжнародної практики формування та реалізації державної молодіжної політики. Визначено критерії ефективності державної молодіжної політики. Проаналізовано ефективність державної молодіжної політики в Україні. Розроблено та запропоновано основні шляхи модернізації та напрямки розвитку державної молодіжної політики в Україні.

Важливою також для нашого дослідження є робота Панасюк В. “Конституційно-правові засади реалізації державної молодіжної політики в Україні”. Вона присвячена дослідженню конституційно-правових засад реалізації державної молодіжної політики в Україні. Визначено поняття та зміст категорії “конституційно-правові засади реалізації державної молодіжної політики”. Виявлено проблеми конституційно-правового забезпечення реалізації державної молодіжної політики та визначено способи підвищення

ефективності дії норм, зокрема, шляхом проведення правового моніторингу ефективності молодіжного законодавства, моніторингу діяльності органів державної діяльності, експерименту, моделювання та експертизи із залученням молоді та інститутів громадянського суспільства.

Структура та обсяг дипломної роботи включає вступ, три розділи, висновки, список використаної літератури та джерел. Всього 91 сторінка.

ВИСНОВКИ

1. В процесі аналізу проблематики було доведено, що молодіжна політика є невід'ємним атрибутом сучасного суспільства. В різних країнах державна молодіжна політика має свої характерні особливості. Це пов'язано з історією, традиціями, культурою кожної окремо взятої країни, особливостями її геополітичного розташування, соціальним складом населення тощо. При цьому, на думку багатьох сучасних дослідників, молодіжна політика як соціально-економічний, політичний феномен має бути пріоритетним напрямом діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Поняття “молодіжної політики” в політичній науці є багатозначним та може розглядатися у таких аспектах: як система ідей, теоретичних положень та концепцій про місце та роль молоді в суспільстві; як змістовні лінії практичної політичної діяльності молоді; як частина загальної політики держави, яка стосується соціалізації молоді, виховання та відтворення трудових ресурсів.

2. Аналіз основних аспектів та принципів дає зрозуміти, що молодіжна політика зорієнтована на розвиток держави в цілому і тісно пов'язана з динамікою конкретних суспільних змін, що визначає її особливості, мету та завдання. Вона спрямовується на формування колективного, соціального буття молоді та характеризується такими процесами, як соціалізація, соціальне становлення, інтеграція молоді в суспільство тощо. Молодіжна політика спрямована на забезпечення стратегічного розвитку країни, розвиток місцевих громад та суспільства. Молодіжна політика є діяльністю всіх суспільних інституцій стосовно молоді, а державна молодіжна політика є її складовою і характеризує взаємовідносини держави й молоді.

У процесі функціонування політичної системи інтереси її суб'єктів тією чи іншою мірою збігаються з векторами розвитку державної політики. І в межах діяльності щодо забезпечення цих інтересів вони стають суб'єктами державної молодіжної політики. Ця політика реалізується на загальнонаціональному рівні, регіональному та місцевому рівнях.

3. Дослідивши особливості європейських моделей реалізації державної політики, можна зазначити, що в цілому в країнах Європи нагромаджено багатий досвід формування й реалізації політики щодо молодого покоління. Більшість розвинених країн Західної Європи мають специфічне законодавство щодо роботи з молоддю. Крім того, молодіжна політика реалізовується завдяки державним та регіональним молодіжним програмам. Такі програми мають переважно превентивний, профілактичний, застережний характер і запобігають хибним крокам та вчинкам молодих людей.

У країнах Європи склалися різні підходи до формування молодіжної політики та її впровадження. Проте слід виділити чотири основні моделі: універсалістська / патерналістська; ліберальна / громадівська; консервативна / корпоратистська; середземноморська / суб'інституціоналізована.

У кожній країні є свій комплекс політичних цілей і заходів, але серед них можна виділити наступні напрямки: сприяння участі і забезпечення можливості участі у житті суспільства молодих людей та їхнього розвитку як особистостей і громадян; захист категорій молоді, що входять до груп ризику, і попередження маргіналізації та соціальної ізоляції відповідних підгруп населення; профілактика проявів антигромадської поведінки, яка завдає шкоди здоров'ю молодих людей, і боротьба з такими проявами; забезпечення й захист політичних і соціальних прав молодих людей, у тому числі шляхом створення правових основ та інституціональних структур, необхідних для захисту прав молодих людей і надання соціальних послуг.

Оскільки в Україні реалізація молодіжної політики є одним із пріоритетних напрямків діяльності держави, вона вимагає спрямовувати свою ідеологію на підтримку молодої людини, її активне включення в суспільне життя. Враховуючи досвід країн Західної Європи щодо реалізації молодіжної політики, необхідною умовою її ефективності є збільшення видатків з державного бюджету та вдосконалення механізмів надання фінансової підтримки в тих сферах, які стосуються співпраці з молоддю.

4. Державна молодіжна політика України, є однією з визначальних складових державної політики, у сучасних умовах особливо загострюється питання розвитку інноваційних підходів до формування молоді як стратегічного ресурсу держави, а також теоретично-методологічного обґрунтування механізмів активного включення молодіжних структур у процес вироблення та реалізації державної політики України. Незважаючи на те, що молодіжний рух виступає одним із головних чинників формування та реалізації державної молодіжної політики України, нерідко взаємодія та партнерство між молодіжними об'єднаннями та державою має суто формальний та непослідовний характер. Таким чином, пріоритетним завданням на сучасному етапі державотворення є посилення уваги до молодіжного руху з боку державної влади, спрямування спільних зусиль на розкриття і втілення потенціалу молоді в процесі формування й розвитку державної політики країни. Такий підхід дасть можливість сформулювати стратегічну мету українського молодіжного руху, спрямовану на формування відповідального ставлення молоді до розбудови державності в Україні.

5. Обґрунтовано критерії ефективності державної молодіжної політики України. Визначено, що молодіжна політика в Україні формально реалізовується на принципах і цінностях, визнаних на рівні міжнародних організацій у сфері міжнародної і національної молодіжної політики, серед яких особливе місце займає розвиток і підтримка організованого молодіжного руху. Наша держава, як член Ради Європи, має реалізовувати європейські правові засади роботи з молоддю. Законодавчу базу державної молодіжної політики необхідно розглядати з позицій безпеки та конкурентоздатності України в сучасному світі. Імплементация норм українського законодавства щодо залучення молодих людей до процесів розвитку громадянським суспільством оптимізує державну молодіжну політику.

Підсумками розвитку молодіжного законодавства в Україні на сучасному етапі являється затвердження програмного підходу в реалізації більшості заходів молодіжної політики, законодавче визначення повноважень

державних органів по розробці і реалізації молодіжної політики, законодавча регламентація державної підтримки молодіжних громадських організацій і об'єднань.

6. Запропоновано ефективні механізми реалізації основних напрямів державної молодіжної політики. Система державної молодіжної політики України в її структурних, правових, технологічних аспектах, характеризується низьким рівнем ефективності.

Звернено увагу на те, що активність молоді у рамках молодіжних громадських рухів є мінімальною. Відсутність інтересу молоді до заходів молодіжної політики фактично знецінює значущість і ефективність державних програм і соціальних проектів. Аналіз сучасного стану у сфері реалізації державної політики з підтримки і розвитку молодіжного руху свідчить про мінімальну її ефективність. Підтримувані державою молодіжні об'єднання і організації не мають ресурсів для ведення повноцінної організаційної діяльності. У зв'язку з цим, пріоритетними завданнями у рамках молодіжної політики є вирішення питань про субсидування діяльності громадських об'єднань у рамках закону, вироблення механізмів залучення молодіжних організацій і рухів до виконання державного замовлення по пріоритетних напрямках державної молодіжної політики.

7. Окреслено стратегічні напрями удосконалення державної молодіжної політики. Однак реалізація державної молодіжної політики на практиці пов'язана з великими труднощами і вимагає нового концептуального підходу, яка зумовлена російсько-українською війною. Молодіжна політика може бути ефективна у тому випадку, якщо вона передбачає активну соціалізацію самої молоді і здійснюється через молодіжну самодіяльність і її активну участь. При цьому застосування технологій соціального партнерства у поєднанні з розумним державним патерналізмом здатні не лише надати потужний поштовх рішенню актуальних проблем молоді, але сприяти динамічному та безконфліктному розвитку суспільства.

Держава повинна перестати розглядати молодь як об'єкт політики.

Передусім, молодь як соціальна група повинна сприйматися державою як рівноправний партнер у вирішенні актуальних проблем на локальному, регіональному, державному рівнях. Активний розвиток в суспільстві різних напрямів і форм соціального партнерства молоді і держави виведе державну молодіжну політику на новий шлях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Алистаева А. В. Особенности финансирования молодежной политики промышленных предприятий, входящих в состав крупных корпоративных объединений. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2013. № 42. С. 255-259.
2. Балабанов К. Актуальні проблеми політичних процесів і міжнародних відносин країн світу: колективна монографія. Маріуполь, 2019. 449 с.
3. Балакірева О., О. Яременко Молодь України у дзеркалі соціології. Київ: УІСД, 2010. 210 с.
4. Безпалько О.В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи: Монографія. К. : Наук. світ, 2006. 363 с.
5. Бессараб В. Молодь на державній службі. Вісник державної служби України. Київ, 2006. № 4. С. 29-36.
6. Біляєв Я. М. Узагальнення світового досвіду державної політики соціальної мобільності молоді. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Київ. Серія, Публічне управління та адміністрування. 2019. №3. С. 30-36.
7. Бородін Є. І. Загальні засади державної молодіжної політики в Україні. Дніпропетровськ: Журфонд, 2013. 136 с.
8. Бородін Є. І. Молодіжна політика. Соціологія політики: Енциклопедичний словник. К. : Вид-во Європ. Ун-ту, 2009. С. 249-250.
9. Бородін Є. І., Бульба О. В. Нормативно-правове забезпечення діяльності органів державного управління, що займаються реалізацією державної молодіжної політики. Крайні практики в молодіжній політиці. Х. : ТОВ "Ватерпас принт", 2009. Вип. 2. С. 183-187.

10. Бородін С., Борисова Ю., Літвінова Н. Сучасний європейський досвід формування та реалізації молодіжної політики: навч. посіб. Д. : Пороги, 2008. 116 с.

11. Васильєв А. О. Конвергенція моделей реалізації державної політики, спрямованої на молодь. Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. праць Асоціації докторів наук з державного управління. Харків: вид-во “ДокНаукДержУпр”, 2013. Вип. 3(15). С. 205-209.

12. Вісник студентського наукового товариства “ВАТРА” Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ. 2022. Вип. 146. 288 с.

13. Гавловська А. О. Етапи та елементи молодіжної політики: теоретично-прикладний вимір. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2015. Вип. 14(1). С. 74-78.

14. Гайванович І. Молодіжний рух України: тенденції та перспективи розвитку. Молода нація: Альманах: Спец-випуск. Київ, 2000. С. 115-121.

15. Гіда С., Білозьоров С. Теорія держави та права: підручник. – К. : ФОП О. Ліпкан, 2011. 576 с.

16. Головатий М.Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення. Київ: Наук. думка, 2003. 236 с.

17. Головатий М.Ф. Соціологія молоді: Курс лекцій. Київ: МАУП, 2006. 2-ге вид. перероб. і допов. 304 с.

18. Головенько В. Ставлення молоді до громадського життя. Молодь України у дзеркалі соціології. К. : УІСД, 2001. С. 125-133.

19. Головенько В.А. Український молодіжний рух у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз основних періодів. Київ: А.Л.Д., 1997. 160 с.

20. Гуцалова М. Державна молодіжна політика як фактор залучення молоді до участі у державотворчих. Наукові праці. Миколаїв: Вид-во МДГУ імені Петра Могили, 2009. Т. 110. Вип. 87. С. 85-88.

21. Гуцалова М. Молодь як об'єкт державної молодіжної політики. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26850/23-Gutsalova.pdf?sequence=1>.
22. Декларація про поширення серед молоді ідеалів світу, взаємної поваги та взаєморозуміння між народами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_289#Text.
23. Домбровська С., Баглик В., Росохатський Н. Реалізації державної молодіжної політики в Україні: Монографія. К., 2018. 198 с.
24. Донченко Т. Основні моделі державної молодіжної політики: закордонний та вітчизняний досвід. Ефективність державного управління: Зб. наук. Праць. 2009. Вип. 18/19. С. 126-133.
25. Євроінтеграція. Міністерство та Комітет цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/projects/evrointegraciya>.
26. Єрмоленко Д. О. Стан державної молодіжної політики в сучасній Україні. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 22-28.
27. Жужа Л. О Молодіжна політика в Україні: сучасний стан і шляхи реформування. Регіональні студії. 2019. № 19. С. 41-46.
28. Заєць С.С. Молодіжна політика в Польщі. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/5936/1/molod._politika_Polscy.pdf.
29. Закон СРСР “Про загальні засади державної молодіжної політики в СРСР”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v2114400-91#Text>.
30. Закон України “Про молодіжні та дитячі громадські організації”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-14#Text>.
31. Закон України “Про добровільне об'єднання територіальних громад” від 05.02.2015 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>.
32. Закон України “Про основні засади молодіжної політики” від 27.04.2021 р. № 1414-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>.

33. Ільїнський І. М. Молодь і молодіжна політика. Філософія. Історія. Теорія. Голос. 2019. № 3. 696 с.

34. Ільчук Л. Світовий досвід моделей соціальної політики та їх можливість використання в Україні. URL: <http://ipzn.org.ua/svitovyj-dosvid-modelej-sotsialnoyi-polityky-ta-yih-mozhlyvist-vykorystannya-v-ukrayini/>.

35. Інформаційна довідка про співробітництво між Україною та Радою Європи у сфері молодіжної політики. Міністерство молоді та спорту України. URL: <https://mms.gov.ua/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mizhnarodnespivrobotnictvo/spivrobotnictvo-z-radouy-uevropi>.

36. Інформаційні матеріали щодо співробітництва з ЄС та виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сферах молоді, фізичної культури та спорту. Міністерство молоді та спорту України. URL: <https://mms.gov.ua/mizhnarodne-spivrobotnictvo/yevropejska-integraciya/spivrobotnictvo-z-yes/spivrobotnictvo-z-yes-usferah-molodi-ta-sportu>.

37. Карнаух А. Проблеми молодіжної політики в сучасній Україні. Політ. Менеджмент. 2005. № 4. С. 63-69.

38. Коваль Г. В. Міжнародна практика формування та реалізації державної молодіжної політики. Наукові праці. Державне управління. 2012. Вип. 174. Т. 186. С. 30-33.

39. Коваль Г. В. Розвиток державної молодіжної політики: теорія, методолгія, механізми реалізації. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 432 с.

40. Кожушко Н. Державна молодіжна політика як об'єкт наукового дослідження. Державне управління та місцеве самоврядування. 2014. Вип. 3. С. 80-88.

41. Кожушко Н. Теоретико-методологічні засади формування моделей державної молодіжної політики (державно-управлінський аспект). Ефективність державного управління. 2014. Вип. 41. С. 97-104.

42. Кожушко Н. І. Обґрунтування моделі державної молодіжної політики в умовах розширення транскордонного співробітництва України. Актуальні проблеми державного управління. 2015. № 1. С. 387-394.

43. Кожушко, М. І. Комплексний механізм реалізації державної молодіжної політики: інноваційний та модернізаційний потенціал. Аспекти публічного управління. 2015. № 3. С. 43-50.

44. Коновалов М., Шишкова М. Довідник нормативно-правових актів державної молодіжної політики. Харків: Громадський інформаційно-аналітичний центр для молоді, 2007. 191 с.

45. Краснопольська Т. М. Європейські моделі молодіжної політики та перспективи для України. Політичне життя. 2019. № 3. С. 31-36.

46. Кривко Т. А. Підліткова субкультура: неформальні молодіжні об'єднання: метод. посіб. Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2003. URL: <http://kiev.convdocs.org/docs/942/index-13480.html?page=15>.

47. Куцоконь М. П. Молодіжне підприємництво та активізація суб'єктивного підприємницького потенціалу молоді: навч.-метод. посіб. Донецьк: Юго-Восток, 2006. 252 с.

48. Левченко О. М. Практика роботи з волонтерами та громадськими організаціями. Київ: ОКО, 2011. 134 с.

49. Лубкова М. Хронологія. Молодіжна політика в незалежній Україні. URL: <https://auyc.org.ua/blog/strong-khronolohiia-molodizhna-polityka-v-nezalezhniy-ukraini-strong/>.

50. Луценко С. М. Особливості реалізації молодіжної політики в Україні та за кордоном: управлінський аспект. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2016. Вип. 1. С. 157-165.

51. Мазіна Н. Соціально-політичні орієнтації молоді у контексті трансформаційних змін в Україні на початку ХХІ століття (регіональний аспект) : автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2006. 20 с.

52. Метьолкіна Н. Активізація громадської складової як необхідна умова підвищення ефективності державної молодіжної політики. Органи влади та молодіжні громадські організації. Інноваційні рішення в молодіжній політиці: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (26-27 червня 2007 року). Харків: Видавництво ЧПІ “Нове слово”, 2007. 176 с.

53. Міжнародні та вітчизняні орієнтири соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю. URL: <https://vo.uu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=179204>.

54. Молодіжна політика та молодіжна робота: матеріали III міжрегіональної наук.-практ. конф., 14 грудня 2018 р., м. Дніпро / за заг. ред. Є. І. Бородіна. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2019. 57 с.

55. Молодь в Україні. Дослідження молодіжного сектора: проблеми та перспективи. К.: Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні, 2006. 169 с.

56. Мотречко В. В. Молодь як суб'єкт державотворчих процесів: теоретичні засади. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2014. Вип. 2(46). С. 309-316.

57. Найдич М. Концепт державної молодіжної політики. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини. 2011. № 21. С. 31-33.

58. Найдич М. Інституціоналізація молодіжної політики України. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1672/3/inst_youth%20policy.

59. Непрерывное и качественное неформальное образование – ключ к развитию. UNESCO. URL: http://www.unesco.org/new/ru/tashkent/about-this-office/single-view/news/continuous_and_quality_education_key_for_deve/.

60. Новакова О. В., Захарова Т. М. Процеси формування та реалізації регіональної молодіжної політики. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2011. № 17. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/VSUNU/2011_17/Novakova.pdf.

61. Онищук В. Політична орієнтації та політична активність молоді. Молодіжна політика: проблеми і перспективи. Збірник матеріалів III

Міжнародної науково-практичної конференції (Дрогобич, 10 – 11 березня 2006 року). Дрогобич : ДДПУ, 2006. С. 134-136.

62. Панасюк В. М. Конституційно-правові засади реалізації державної молодіжної політики в Україні: дис. канд. юр наук: 12.00.02. Одеса, 2017. 215 с.

63. Панасюк В. М. Молодь – головний суб'єкт молодіжної політики. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. Вип. 22. Одеса: Юрид. л-ра. 2004. С. 257-260.

64. Панасюк В. М. Тенденції розвитку ювенального законодавства. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. Вип. 16. Одеса: Юрид. л-ра. 2002. С. 240-243.

65. Панасюк В. М. Реализация государственной молодёжной политики органами публичной власти на региональном и местном уровнях: в сб. науч.-практ. статей: Доктринальное сопровождение юридической практики: история и современный опыт кафедры конституционного права. Одеса: Юрид. л-ра, 2007. С. 331-339.

66. Парубчак І. Застосування європейського досвіду реалізації державної молодіжної політики в Україні на сучасному етапі. Держава та суспільство. Харків, 2012. №3. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-3/doc/5/01.pdf>.

67. Подобєд Н. В. Міжнародний досвід реалізації молодіжної політики та можливості його застосування в Україні. Економіка та держава. 2011. № 9. С. 125-127.

68. Потапенко М., Бондар Т. Реформування молодіжної політики відповідно до сучасних запитів молоді та держави. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2012– 2021 років). Київ: ТОВ “Ройлайд”, 2021. 100 с.

69. Постанова Кабінету Міністрів України “Про визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України” від 12.11.2014 р.

База даних “Законодавство України”. КМ України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/602_2014-%D0%BF/paran10#n10/.

70. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні: Декларація Верховної Ради України від 15.12.1992 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 16.

71. Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2017 – 2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 жовт. 2017 р. № 743-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/743-2017-р>.

72. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/942021-37337>.

73. Проекти цифрової трансформації. URL: <https://plan2.diia.gov.ua/projects>.

74. Семигіна Т. В. Порівняльна соціальна політика: [навч. посіб.]. К.: МАУП, 2005. 276 с.

75. Скробов А. П. Про деякі нові підходи до молодіжної політики в умовах реформ. Соціально-політичний журнал. 2018. № 3. С. 129-140.

76. Смокова Г. І. Інститути соціалізації як механізм реалізації державної молодіжної політики в Україні. Політичне життя. 2019. № 2. С. 69-73.

77. Смокова Г. Формування та чинники реалізації державної молодіжної політики України у період 2014-2018 рр. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2019_2_13.

78. Смокова Г. І. Особливості вироблення політичних цінностей в Україні в умовах “модерної соціалізації”: теоретично-практичний аспект: матеріали III Всеукраїнської наукової конференції (присвяченої 100-річчю Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара), 30-31 березня 2018 р. Дніпро. 2018. Ч.1. С.29-30.

79. Соціологія: Посібник для вузів за ред. В. Г. Городяненка. К.: Академія, 2010. 334 с.

80. Стельмах В. Політична соціалізація молоді: досвід Польщі. Історичний досвід становлення інститутів громадянського суспільства в країнах Європи: збірник наукових праць. Державна установа “Інститут всесвітньої історії НАН України”. К.: Фоліант, 2012. С. 273-290.

81. Сторожук Р. П. Зарубіжний досвід реалізації молодіжної політики. Державне будівництво. 2007. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1%281%29__51.

82. Сторожук Р. П. Молодіжна політика в Україні на шляху до євроінтеграції. Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць. ОРІДУ. Вип. 4 (24). Одеса, 2005. С. 170-178.

83. Стукан Т. Молодіжна політика: суть, основні принципи та стан реалізації в Україні. Таврійський науковий вісник. Сер. Економіка. 2020. № 4. С. 125-131.

84. Титиш Г. Як це у них. Естонський досвід реформи середньої освіти. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2016/06/13/213508/>.

85. Цветков В., Горбатенко В. Демократія – Управління – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства: Монографія. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 248 с.

86. Цифрова держава. Дія. URL: <https://plan2.djia.gov.ua/>

87. Черкашина Т.О. Теоретичні підходи до вивчення молодіжних рухів. Вісник Дніпропетровського університету. Серія “Соціологія”. 2012. Вип. 22 (4). С. 205-209.

88. Шарий В. І. Системи місцевого самоврядування зарубіжних країн: навч. посіб. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2011. 270 с.

89. Штомпка П. Культурная травма в посткоммунистическом обществе. Социс. 2001. №2. С. 3-12.

90. Шуст Н. Б. Інноваційна діяльність молоді: сутність, структура, функції. Вінниця: Вид-во Вінниц. мед. ун-ту, 2000. 224 с.